

STORTINGET

Innst. 356 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:199 S (2024–2025)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Bård Hoksrud, Dagfinn Henrik Olsen, Stig Atle Abrahamsen og Himanshu Gulati om nivådeling i skolen

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen iverksette et omfattende forsøk med faglig nivådeling i basisfagene i skolen.
- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer som sikrer alle elever rett til tilpasset opplæring gjennom nivådelt undervisning i basisfagene i skolen.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun har uttalt seg om forslaget i brev av 28. april 2025. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen har invitert til å gi skriftlige høringsinnspill i saken. De skriftlige innspillene er sammen med sakens dokumenter tilgjengelige på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Øystein Mathisen, Lise Selnes og Elise Waagen, fra Høyre, Margret Hagerup, Linda Hofstad Helleland og Kari-Anne Jønnes, fra Senterpartiet, Kjersti Bjørnstad og Kjerstin Wøyen Funderud, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati, fra Sosialistisk Venstreparti, Grete Wold, fra Rødt, lederen Hege Bae Nyholt, og fra Venstre, Abid Raja, visertil representantforslaget.

Komiteen er opptatt av at alle elever skal oppleve mestring og få et godt læringsutbytte gjennom hele skolegangen. Ingen elever er like, og skolen må ta høyde for det, slik at alle får en tilpasset undervisning.

Komiteen er bekymret for at resultatene er synkende på basisferdigheter som lesing, skriving og matematikk. Det er læreren som er best egnet og i posisjon for å vurdere hvordan klassen, og undervisningen kan og bør organiseres. Det er viktig at læreren har en nødvendig tillit slik at hen kan bruke de læremidler som er best for den enkelte elev og for klassen som helhet.

Komiteen mener at man kontinuerlig må vurdere og finne gode tiltak for å øke trivsel, lærermiljø og resultatene i norsk skole. Alle elever trenger å bli sett, og det er behov for en styrking av laget rundt både elev og lærer slik at det er mulig å følge opp den enkelte.

Komiteen understreker at opplæringen i norsk skole skal tilpasses den enkelte elevs forutsetninger og behov. Det betyr at skolen må ta i bruk varierte metoder, læringsarenaer og organisering for å sikre at alle elever får et tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Tilpasset

opplæring og bruk av midlertidig nivådeling i enkelttimer eller perioder er allerede tillatt i dag.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til at fellesskolen er en grunnpilar i det norske utdanningssystemet. Den gir barn og unge mulighet til å møtes på tvers av bakgrunn og legger grunnlaget for tillit, demokrati og sosial utjevning. Flertallet mener dette mangfoldet er en styrke, og at skolen skal være en arena der alle elever møtes og utvikler seg sammen.

Flertallet mener det er en viktig prinsipiell forskjell mellom fleksibel og midlertidig organisering, og det å etablere varige nivådelte klasser. Forskning viser at tidlig og varig nivådeling kan bidra til økte forskjeller, lavere motivasjon og svekket sosial mobilitet. Blant annet advarer OECD mot tidlig sortering etter evner.

Flertallet viser til regjeringens arbeid for å støtte en mer praktisk og variert opplæring, blant annet gjennom økonomiske tilskudd og pedagogiske støtteressurser. Flertallet støtter også tillitsreformen og forsøksordningen som gir kommuner mulighet til å teste nye løsninger innenfor eksisterende rammer.

Flertallet mener derfor det ikke er behov for å endre lovverket for å åpne for mer nivådeling, da dagens regelverk gir tilstrekkelig fleksibilitet for tilpasning innenfor fellesskolens rammer.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt er opptatt av en sterk fellesskole hvor alle elever skal få utnytte sitt potensial, uavhengig av bakgrunn. Disse medlemmer er opptatt av at skolen skal være en møteplass som fremmer trivsel, motivasjon og lærelyst. Når det gjelder nivådeling i basisfagene, er disse medlemmer generelt skeptiske til tiltak som kan føre til økt segregering blant elever. Disse medlemmer ønsker heller å fokusere på tilpasset opplæring innenfor rammen av fellesskolen, hvor lærerne har frihet til å tilpasse undervisningen til den enkelte elevs behov. Disse medlemmer mener at det er viktig å gi lærerne tillit og handlingsrom til å bruke sitt faglige skjønn for å sikre at alle elever får den støtten de trenger for å mestre grunnleggende ferdigheter.

Disse medlemmer er også opptatt av å redusere byråkrati og testing i skolen og ønsker å gi lærerne mer tid til å fokusere på undervisning og elevkontakt. Videre vil disse medlemmer styrke de praktiske og estetiske fagene og gi alle elever i ungdomsskolen tilbud om arbeidslivsfag, som et alternativ til mer teoretisk rettede fag.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre vil peke på at alle elever har ulike interesser og styrker og utvikler seg og lærer i ulikt tempo. Elever

skal oppleve at det er skolen som tilpasser seg dem, ikke omvendt. Disse medlemmer viser til at NOU 2016: 14 Mer å hente – Bedre læring for elever med stort læringspotensial konkluderte med at handlingsrommet for pedagogisk og organisatorisk differensiering ikke utnyttes i stor nok grad. Disse medlemmer viser til at NOU 2019: 3 Nye sjanser – bedre læring – Kjønnforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp mente at reglene for faglig nivådifferensiering var velbegrunnet, og at det fortsatt bør være mulig å differensiere elever etter faglig nivå.

Disse medlemmer viser til at inndeling i grupper på faglig grunnlag brukes i betydelig omfang i dag, men at det mangler et fullgodt kunnskapsgrunnlag med oversikt over effekter og læring knyttet til hvordan organisere og gjennomføre nivådeling på en best mulig måte. Disse medlemmer mener det bør gjennomføres flere systematiske utprøvinger med følgeforskning og evalueringer. På denne bakgrunn støtter disse medlemmer forslaget om å iverksette et omfattende forsøk med faglig nivådeling i basisfagene i skolen.

Disse medlemmer viser til at dagens bestemmelse i opplæringslova § 14-2 åpner opp for at elevene kan deles inn i grupper etter faglig nivå i særskilte og avgrensede deler av opplæringen, dersom det er nødvendig for at en eller flere av elevene skal få et tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Bestemmelsen angir en tydelig høy terskel for å over tid dele elever inn i grupper, men hvor stor del av tiden beror på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle. Det er et nokså stort handlingsrom i dagens bestemmelse, og disse medlemmer er tydelige på at det er viktig at rektor har rom til å være pedagogisk leder på sin skole og i samarbeid med lærere utnytte dette handlingsrommet til elevenes beste. Dersom det viser seg at det er behov for lovendringer i dagens bestemmelse for å sikre alle elever rett til tilpasset opplæring, gjennom nivådelt undervisning i basisfagene i skolen, så mener disse medlemmer det er hensiktsmessig at regjeringen ser nærmere på nødvendige lovendringer.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre vil understreke viktigheten av at elevene i skolen så godt det lar seg gjøre, får tilpasset undervisning. Disse medlemmer vil videre vise til betydningen av tillit til den enkelte lærer, og av et stimulerende læringsmiljø.

Disse medlemmer vil vise til viktigheten av at alle elever får mulighet til å mestre skolen uavhengig av sitt faglige nivå i de ulike fagene, og at vi må tilstrebe en skole som ser den enkelte elev. Disse medlemmer vil understreke at nivådelt undervisning vil la elevene som sliter i et fag, få mulighet til å forstå dette faget bedre istedenfor å henge etter i faget over lengre tid, samt gi

elever som er flinke i et fag, muligheten til å få flere utfordringer og videreutvikle sine evner og interesser.

Disse medlemmer vil også vise til evalueringen som forskere har gjennomført i Oslo, og erfaringene med den differensierte undervisningen i Trondheim, som begge er omtalt i representantforslaget.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen iverksette et omfattende forsøk med faglig nivådeling i basisfagene i skolen.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer som sikrer alle elever rett til tilpasset opplæring gjennom nivådelt undervisning i basisfagene i skolen.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener fellesskolen er viktig slik at alle barn møtes, skaper relasjoner på tvers av sosioøkonomisk bakgrunn og gis samme utgangspunkt. Da må skolen ha ressurser og muligheter for å tilpasse opplæringen til elevenes forutsetninger, slik det er regulert i opplæringsloven i dag. Det er i dag mulig for læreren å midlertidig dele elevene opp i grupper, slik at undervisningen kan være best mulig tilpasset den enkelte. Da må læreren ha tid og tillit til å legge opp undervisningen til beste for klassen. Utfordringen er ikke lovverket i dag, men heller manglende ressurser i skolen.

Disse medlemmer vil trekke frem at ingen av høringsinstansene som kjenner situasjonen godt, støtter forslagene i høringsinnspillene sendt til komiteen. Det er derfor viktig å lytte til de som jobber i skolen i dag, og de mener nivådeling av elevene kan føre til ytterligere segregering og stigmatisering av sårbare grupper, og vil redusere fellesskolens betydning.

Disse medlemmer mener det er behov for å sikre kvalifiserte lærere i alle klasserom, styrke tilliten til læreren, bygge laget rundt med flere fagprofesjoner og legge til rette for inkluderende læringsmiljø, fremfor å dele elevene opp etter nivå i ulike fag.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen iverksette et omfattende forsøk med faglig nivådeling i basisfagene i skolen.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer som sikrer alle elever rett til tilpasset opplæring gjennom nivådelt undervisning i basisfagene i skolen.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:199 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Bård Hoksrud, Dagfinn Henrik Olsen, Stig Atle Abrahamsen og Himanshu Gulati om nivådeling i skolen – vedtas ikke.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 20. mai 2025

Hege Bae Nyholt

leder

Grete Wold

ordfører

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Kunnskapsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
25/2414-

Dato
28. april 2025

Representantforslag 199 S (2024-2025) om nivådeling i skolen

Jeg viser til representantforslag fra representantene Sylvi Listhaug, Bård Hoksrud, Dagfinn Henrik Olsen, Stig Atle Abrahamsen og Himanshu Gulati om nivådeling i skolen.

La meg bare aller først slå fast at det er en styrke for samfunnet vårt at elever i fellesskolen møtes på tvers av bakgrunn, at de har brede læringsfellesskap og de får erfare ulikhet som en styrke. Gjennom fellesskolen legges det til rette for at elevene møter et mangfold av medelever med ulike erfaringer og med ulike meninger og oppfatninger. Dette mangfoldet er en del av det norske verdigrunnlaget, og det er en sentral forutsetning for tillit og demokratibygging at vi møter og lærer å leve med forskjellighet. Jeg mener dette er viktige kvaliteter ved den norske fellesskolen som vi må ivareta og bygge videre på.

Gode grunnleggende ferdigheter er viktig for læring i alle fag, og elevene utvikler grunnleggende ferdigheter gjennom alle fagene i skolen. I tillegg skal elevene også få utvikle seg som mennesker som kan delta i samfunnet, samarbeide med andre mennesker, se verden fra ulike perspektiver og utvikle respekt for andre.

Det følger av opplæringsloven at opplæringen skal tilpasses elevene slik at de får et tilfredsstillende utbytte av opplæringen uavhengig av forutsetninger. Å tilpasse opplæringen betyr å tilrettelegge med varierte vurderingsformer, læringsressurser, læringsarenaer og læringsaktiviteter slik at alle får tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Skolen må ta høyde for at elevene har ulike evner, potensial, forutsetninger og behov. Det innebærer blant annet at skolen må jobbe aktivt for å inkludere alle elevene i klassen, både sosialt og faglig.

Jeg understreker at det er adgang til å dele elever inn i grupper etter faglig nivå i avgrensede perioder. Opplæringsloven åpner derfor opp for slik inndeling i perioder, hvis det er nødvendig for at en eller flere av elevene skal få et tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Dette er en av mange måter lærere kan velge å organisere undervisningen på, og som brukes i skolen. Slik inndeling har vist seg særlig effektivt for å gi elever mulighet til å "ta igjen det tapte" i et fag. Men jeg understreker at det er forskjell på inndeling i avgrensede deler av undervisningen og en fast, varig inndeling av elever i klasser etter nivå eller evner, som nivådeling ofte er forstått å vise til. Jeg mener denne begrensningen er viktig for at alle elevene skal tilhøre en klasse som består av et mangfoldig fellesskap, slik de også vil møte i arbeidslivet og samfunnet ellers.

Jeg tror imidlertid ikke at det å dele barn inn i klasser ved å sortere i ulike båser etter nivå eller evner vil øke motivasjonen trivsel eller føre til bedre skoleprestasjoner. Tvert imot viser forskning at en slik varig nivådeling av klasser kan ha uheldige konsekvenser både for læring og utvikling. Jeg mener det er viktig at vi i norsk skole stiller krav og har høye forventninger til alle elevene våre. Forskningen viser også at tidlig inndeling av elevene ikke gir mer læring og har negativ effekt på sosial utjevning. Blant annet OECD advarer mot tidlig nivådeling. I en rekke land blir elever sortert til forskjellige skoler og utdanningsløp basert på skoleprestasjoner allerede i 10 til 12-årsalderen. Mye forskning tyder på at slik "tidlig sortering" fører til større forskjeller i skoleprestasjoner, uten å øke det gjennomsnittlige nivået.

I arbeidet med stortingsmelding om 5.-10. trinn har vi sett mange gode eksempler på skoler som er gode på å tilpasse opplæringen til den elevgruppen de har, og mange er opptatt av at opplæringen skal være praktisk, variert og relevant slik at den motiverer flest mulig elever. Vi må derfor jobbe for å støtte skolene til å ta det nye læreplanverket i bruk slik at enda flere elever får oppleve engasjerende praktisk, variert og relevant opplæring. Dette gjør vi for eksempel gjennom økonomiske stimulerings tiltak som en årlig tilskuddsordning til utstyr for praktisk læring. Nylig delte vi ut 160 millioner kroner til skoler landet rundt, noe som viser at skolene er godt i gang med arbeidet. Vi er også i gang med å bygge opp ulike pedagogiske, veiledende og kompetansebyggende støtteressurser som skal stimulere til å ta i bruk det handlingsrommet skolene allerede har til å få til en mer praktisk og tilpasset opplæring i norsk skole. Jeg vil særlig trekke fram at jeg skal gi Utdanningsdirektoratet i oppdrag å utvikle veiledning knyttet til bruk av alternative og varierte opplæringsarenaer både for enkeltelever og grupper av elever, og veiledning og tydeliggjøring av mulighetene skolene har for å ta i bruk intensivopplæring på 5.-10. trinn.

Jeg kan avslutningsvis trekke fram at regjeringen allerede har invitert kommuner og fylkeskommuner til å søke om å bli forsøkskommuner som får mulighet til å teste ut nye måter å løse oppgaver på gjennom fritak fra regelverk. Denne ordningen er en del av tillitsreformen, og den tar utgangspunkt i at det er kommuner og fylkeskommuner som best kjenner hvilke utfordringer de står overfor og hva som er eventuelle hindringer i lovverket for å løse disse utfordringene. Det er også derfor kommunene og fylkeskommunene selv som

vet best hva som kan være gode forsøk. Gjennom denne ordningen er det kommuner som for eksempel har fått innvilget forsøk til økt bruk av fleksibilitet i fag- og timefordelingen og bruk av alternative opplæringsarenaer.

Med hilsen

Kari Nessa Nordtun

Dokumentet er godkjent elektronisk og påført statsrådens signatur

